

УДК 159.923.2.072

Анна Сергіївна РУДАЙ,

викладач кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4260-2275>

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕСУРСНОСТІ ПРАВООХОРОНЦІВ

Розглянуто особливості правоохоронної діяльності та професійний розвиток, зокрема особисті ресурсності правоохоронців, що впливають на їх професійне становлення.

Ключові слова: курсант, особистість, психологічна ресурсність, професійний розвиток, правоохоронна діяльність.

Діяльність співробітників органів внутрішніх справ відноситься до складних професій. Специфіка самої правоохоронної діяльності, складність умов її здійснення, психоемоційні та фізичні перевантаження сприяють порівняно швидкому розвитку професійної деформації особистості правоохоронця. Безсумнівно, внутрішньоособистісні зміни, що відбуваються з людиною, відбиваються на її вчинках, стилі спілкування, перевагах, поведінці в цілому на службі і в побуті [2, с. 51]. Тому для активізації своїх внутрішніх потенціалів потрібно приділити увагу розвитку особистості на первинних етапах професійного становлення правоохоронців.

О. О. Євдокимова, аналізуючи психологічні особливості діяльності працівників правоохоронної системи, говорить про необхідність формування у майбутніх правоохоронців не тільки традиційних установок, необхідних для професійної діяльності, а й інших якостей, які б відповідали сучасним тенденціям громадянського суспільства, таких як: гнучкість, мобільність, психологічна готовність до роботи і т. д. [4, с. 218].

Так, як правоохоронна діяльність є специфічним видом професійної діяльності, що й вимагає наявності та ефективного використання широкого спектру психологічних ресурсів. Як показує аналіз літератури, психологічні характеристики, які можуть розглядатися як ресурси, виступали предметом дослідження в численних дослідженнях. Дослідженням різних психологічних особливостей правоохоронців займалися В. Андросюк, М. Ардавов, Г. Бабушкін, В. Барко, В. Васильєв, Л. Казміренко, А. Караваєв, Д. Кобзін, В. Медведєв, А. Москаленко, А. Роша, А. Стародубцев, О. Шаповалов, Г. Юхновець та ін.

О. С. Штепа зазначає [11, с. 56], що психологічна ресурсності особистості проявляється в її здатності до саморозвитку, вміння бути компетентним у життєвих і професійних питаннях, автономної в прийнятті рішень, самодостатності в подоланні складних життєвих ситуацій, умінні підтримувати і надихати інших, умінні бути творчою і досягати успіху, і є фактором змін особистісного саморозвитку.

І. Д. Мариновська зазначає, що у науковій літературі широко представлені дослідження емоційно-вольового компоненту особистості правоохоронців [8, с. 4–8]. М. Калашніковою вивчалися процеси саморегуляції співробітників та рівень стресійності оперативного складу МВС [5]. Специфіку локус – контролю та рефлексивності працівників ОВС висвітлено у дослідженні С. В. Асямова [1, с. 46–48]. Дослідження Н. Мілорадової та Г. Попової показало, що використання певних способів саморегуляції є вираженням особистісних характеристик правоохоронців та залежить від інтернальності або екстернальності особистості [8].

В. Н. Машков зазначає наявність досліджень психологічних особливостей правоохоронців, предметом яких виступали: рівень когнітивного розвитку, Я-концепція, локус контролю, мотиваційна сфера, здатність надавати і сприймати соціальну підтримку, наявність соціально-підтримуючої мережі та її ефективність, а також психологічні особливості особистості, що забезпечують стресостійкість [9, с. 4–6].

Стан розвитку компонентів конструктивної копінг-поведінки у працівників органів внутрішніх справ висвітлено у роботі М. М. Дідуха [3], предметом дослідження Т. В. Макоти були особливості долаючої поведінки військовослужбовців із високим рівнем емоційного вигорання [7], П. В. Макаренко вивчав професійні установки як основа психологічної

готовності правоохоронців до діяльності в екстремальних ситуаціях [6, с.109], С. О. Ларіоновим досліджено особливості переживання працівниками органів внутрішніх справ негативних психічних станів у типових ситуаціях службової діяльності [2].

У дослідженні професійно важливих якостей правоохоронців А. В. Осінцева та О. В. Гарманова акцентують значущість вивчення самооцінки, самоактуалізації, ідентичності, життєвих сенсів, емоційної врівноваженості, впевненості та лідерства, автономності, відповідальності, цілеспрямованості, рефлексивності, адаптивності та психологічної гнучкості [10, с. 16], розвиток яких, за думкою М. Калашнікової, характеризує рівні психологічних ресурсів особистості [5, с. 187]. Н. Г. Іванова також до професійно – важливих якостей відносить такі особистісні якості: впевненість в собі, стресостійкість, цілеспрямованість, наполегливість, рішучість, сміливість, самовладання та ін. Так, наприклад, впевненість у своїх силах дає можливість правоохоронцю адекватно реагувати на зовнішні чинники, приймати та реалізовувати правильні рішення [2, с. 280].

На співробітників органів внутрішніх справ щодня надається вплив різних факторів (найчастіше мають стресовий характер), що, в свою чергу, можуть призвести до появи втоми, перевтоми, виникнення різних негативних емоційних станів та до розладів професійно-службової діяльності.

Таким чином, професійна діяльність правоохоронців потребує розвитку та вдосконалення своїх власних психологічних ресурсів.

Список бібліографічних посилань

1. Асямов С. В., Пулатов Ю. С. Профессионально-психологический тренинг сотрудников органов внутренних дел: учеб. пособие. Ташкент: Акад. МВД Республики Узбекистан, 2000. 141 с.
2. Васильев В. Л. Юридическая психология. М., 1991. 137 с.
3. Дідух М. М. Стан розвитку компонентів конструктивної копінг-поведінки у працівників органів внутрішніх справ. *Проблеми сучасної психології*. 2014. № 26. С. 129–143.
4. Євдокімова О. О. Психологічні детермінанти успішності професійної діяльності працівників правоохоронних органів. *Право і Безпека*. 2012. № 1 (43). С. 217–221.
5. Калашникова С. А. Личностные ресурсы и психологическое здоровье человека: соотношение содержания понятий. *Гуманитарный вектор*. 2011. № 2 (26). С. 185–189.
6. Макаренко П. В. Професійні установки як основа психологічної готовності правоохоронців до діяльності в екстремальних ситуаціях. *Право і Безпека*. 2015. № 1. С. 109–113.
7. Макота Т. В. Особливості долаючої поведінки військовослужбовців із високим рівнем емоційного вигорання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна*. 2011. № 1. С. 94–106.
8. Мариновская И. Д., Тихомиров С. Н., Цветков В. Л. Психология и педагогика в правоохранительной деятельности: учеб. пособие. М.: Щит-М, 2005. 238 с.
9. Машков В. Н. Методологические и эмпирические основания прикладной дифференциальной психологии. СПб., 1996. 20 с.
10. Осінцева А. В., Гарманова О. В. Профессионально важные качества личности сотрудника ОВД в зависимости от вида деятельности. *Психопедагогика в правоохранительных органах*. 2009. № 4 (39). С. 16–19.
11. Штепа О. С. Теоретичний аналіз ресурсного стану особистості. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2014. № 1121. С. 51–56.

Одержано 01.03.2017

Рассмотрены особенности правоохранительной деятельности и профессиональное развитие, в частности личные ресурсности правоохранителей, влияющие на их профессиональное становление.

Ключевые слова: курсант, личность, психологическая ресурсность, профессиональное развитие, правоохранительная деятельность.